

RED BIJEN EN VLINDERS

**MAAK VAN JE TUIN
HUN THUIS**

of je balkon!

Tien tuintips van Mathiska Lont,
de boswachter met groene vingers.

MAAK EEN THUIS VOOR BIJEN EN VLINDERS

Wat goed dat je in actie komt. Dat is hard nodig, want het gaat niet goed met onze bijen en vlinders. En dat terwijl ze ontzettend belangrijk zijn. Voor de natuur en ook voor ons mensen. Gelukkig kun jij ze helpen. Jij kunt je tuin of balkon insectenvriendelijk maken. Dat is eenvoudiger dan je denkt. Ook als je geen groene vingers hebt. Met de tien tips in dit actiepakket help ik je op weg. De ene tip vergt wat meer inspanning dan de andere, maar alle tips hebben een ding gemeen: je tuin wordt een thuis voor bijen en vlinders.

Mathiska Lont

Boswachter Natuurmonumenten

Het probleem

- 76% van de biomassa aan insecten is verdwenen in nog geen 30 jaar. Ook het aantal soorten is ernstig afgenomen.
- 55% van de 360 Nederlandse bijensoorten bedreigd of zelfs verdwenen uit ons land.
- Aantal vlinders gehalveerd in de afgelopen 30 jaar. Vooral in heide, duin en grasland.
- Er leven nog maar 53 soorten dagvlinders in Nederland. 17 soorten zijn al verdwenen uit ons land.

De oorzaak

Het landschap in Nederland lijkt groen, maar is verdroogd, verzuurd en strak getrokken. De rommelhoekjes en rafelrandjes, heggen, slootkanten en bomenrijen zijn grotendeels verdwenen.

Steeds meer tuinen zijn versteend.

Ook lijden insecten o.a. onder bestrijdingsmiddelen, overmatige bemesting en de uitstoot van stikstof.

Rampzalige gevolgen

De gevolgen zijn rampzalig. Zo wordt natuurlijk materiaal, zoals resten van bloemen en planten, niet meer afgebroken waardoor er geen voedingsstoffen meer in de bodem komen voor bijvoorbeeld planten. Ook heeft het grote gevolgen voor insectenetters. Een voorbeeld? De oer-Hollandse vogel

de grutto gaat het enorm zwaar krijgen als insecten steeds meer verdwijnen. Maar dat is niet alles.

Zonder bijen en vlinders worden bloemen, gewassen en bomen niet meer bestoven.

Onze voedselvoorziening kan dus in gevaar komen!

Zonder insecten

geen bloemen

+

geen gewassen

+

geen bomen

Dit doet Natuurmonumenten

We helpen insecten door slim te maaien, veel dood hout te laten liggen en bloemrijke akkers en oevers aan te leggen.

We vergroten onze gebieden als leefgebied voor insecten.

We werken samen met burens en boeren om de biodiversiteit te vergroten.

Onze gebieden zijn een thuis voor insecten.

Maak het verschil met 1 vierkante meter!

Nederland heeft in totaal 3 miljard m² aan tuin. Daarvan is 1,4 miljard m² tuin niet groen*. Dat kan groener. Als we in elke tuin 1m² reserveren voor insecten maken we samen het verschil en gaat ons land weer gonzen van de insecten. Dus red de bijen en vlinders en maak van je tuin hun thuis. Al is het maar van 1 m²!

Wat jij kunt doen

Maak van je tuin of balkon een thuis voor voor bijen en vlinders! Begin eenvoudig met deze 10 tips. Steun ook Natuurmonumenten! Om van nog meer plekken een thuis voor insecten te maken, hebben wij je hulp hard nodig. Samen zorgen we ervoor dat de insectensterfte in Nederland stopt.

10 tips

Kijk verder! Maak van je tuin een oase voor bijen en vlinders.

*Bron: Deloitte

TIP 1 STOP DE TEGELTERREUR!

Meer bijen en vlinders in je tuin begint met meer ruimte voor bloemen en planten.

En die maak je door tegels eruit te halen. Al is het maar 1 vierkante meter! En dat heeft meer voordelen, want regenwater loopt dan sneller weg, de tuin wordt minder heet op een zomerse dag en de kans op een mierenplaag is veel kleiner.

Tegels eruit, bloemen erin.

- Maak de plek vrij van grasjes. Dit om zaadjes meer kans te geven aan te slaan.
- Schep de grond een paar keer om.
- Zaai bloemzaad uit. Gebruik hiervoor biologisch zaad.
- Licht harken en dan besproeien met water. Let erop dat je de zaadjes niet weer wegspoelt.
- Houd de grond de eerste weken na het zaaien vochtig maar niet te nat.
- Geniet 's zomers - samen met de bijen en vlinders - van de bloemen die opgekomen zijn. Bijen en vlinders voeden zich met nectar en stuifmeel van de bloemen.

Laat de grasmaaier in de schuur!

TIP
2

Door je gazon minder te maaien, verandert je tuin in een bloemenzee. Niet direct, maar na een paar seizoenen. Met madeliefjes, paarden- bloemen, speenkruid en soms zelfs pinksterbloemen. Dat betekent volop nectar en stuifmeel én plekjes om te schuilen voor vlinders en bijen. Veel mensen zijn niet zo blij met paardenbloemen in hun tuin. Toch zijn deze bloemen voor veel hommels een belangrijke voedselbron. Zeker in het vroege voorjaar, als er nog niet zoveel bloemen zijn. Laat de grasmaaier in de schuur en breng je tuin tot leven.

Plant een maai-me-nietje

Ken je een plek die wat minder gemaaid zou mogen worden? Een stuk berm langs een weg, parkeerplaats of pad, waar de natuur lekker zijn gang moet gaan? Met een maai-me-nietje laat je zien dat je graag ruimte laat voor al die bloemen, insecten en andere dieren. Bekijk hier de bouwtekening: www.natuurmonumenten.nl/maai-me-nietje

RED DE
INSECTEN!
#MAAI-ME-NIETJE

TIP 3 WILDE BIJEN EN HOMMELS VERZAMELEN!

Tachtig procent van alle groente en fruit dat in de supermarkt ligt, wordt door insecten bevrucht. We mogen ze dus best een beetje verwennen. Dat doe je door een insecten-hotel op te hangen. Ook kun je op een zonnig plekje een kruidenhoekje maken met marjolein, tijm en oregano.

Of je zet kamperfoelie of een klimop tegen een muur of schutting. Met de volgende planten doe je wilde bijen een groot plezier:

- komkommerkruid
- duifkruid
- heelblaadjes
- lavendel
- hemelsleutel
- kogeldistel
- salvia
- zonnehoed
- ijzerhard
- vingerhoedskruid
- stokroos
- bijenvoer

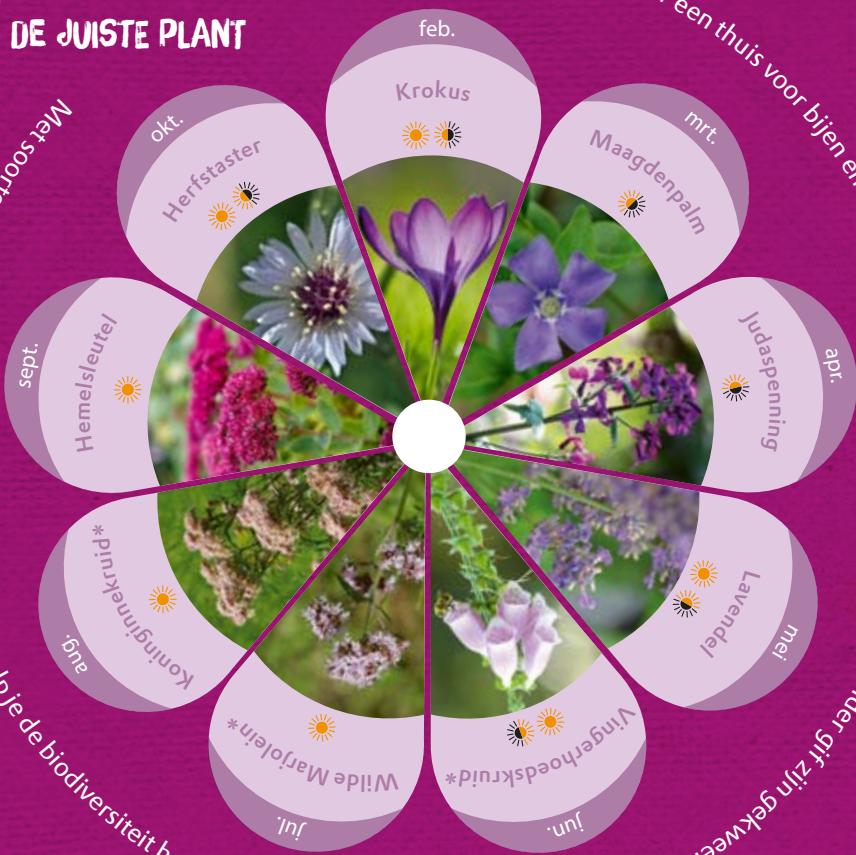

TIP 4 KIES DE JUISTE PLANT

Met deze planten is je tuin het hele jaar een thuis voor bijen en vlinders! Ga voor biologische planten, die zonder gif zijn gekweekt.

Meer soorten van hier, zoals deze inheemse soorten, help je de biodiversiteit het meest. Kijk op nm.nl/kiesdejuisteplant.

Ten aanval!

(Zonder gif)

TIP 5

Gif in je tuin is een no-go. Met gif dood je niet alleen de plaagdieren, maar ook alle andere insecten. Dus ook bijen en vlinders! Bestrijd een plaag door de natuurlijke vijand een handje te helpen. Lieveheersbeestjes zijn een goed wapen tegen bladluis. Koester deze nuttige diertjes! Zorg voor rommelhoekjes waar ze weg kunnen kruipen. Als je last hebt van slakken, leg dan op een beschutte plek een stoeptegels neer. Zanglijsters gebruiken deze om slakken op stuk te slaan. En de eikenprocessierups verjaag je door bloemen rond een eikenboom te zetten. Daar vinden belagers van de eikenprocessierups voeding en beschutting. Hang ook nestkastjes op: de jonkies van mezen smullen van deze rups.

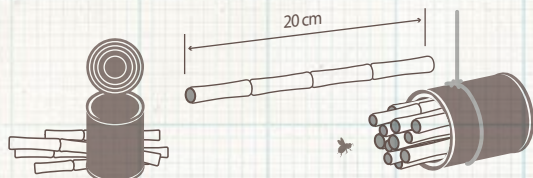
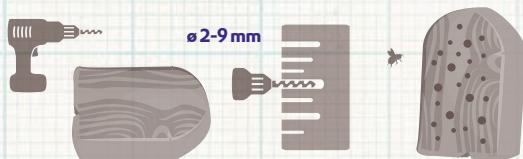
Gereserveerd voor insecten

Maak je eigen insectenhotel. Wilde bijen, vlinders, gaasvliegen, lieveheersbeestjes, pissebedden en oorwormen maken er dankbaar gebruik van. Om te schuilen en zich voort te planten.

Foto: Janko-van-Beek

Blok hout of een oude boomstam

Boor gaatjes van zo'n 18 cm. met verschillende doorsnedes (2 tot 9 mm). Zorg dat de gangen glad zijn. Zet het hotel tegen een boom of schutting.

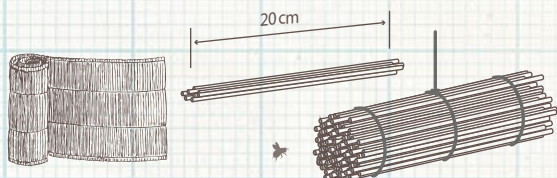

Bamboe

Zaag holle bamboestokken van maximaal 1 cm. dik in stukjes van 10 à 20 centimeter. Doe deze strak tegen elkaar aan in een blikje. Hang het hotel op een zonnige plek.

Riet

Gebruik plantenstengels uit je tuin of koop een rietmat. Knip de stengels in stukjes van minimaal 20 centimeter. Knoop er een stuk touw omheen. Hang op een zonnige plekje.

Meer bouwtips?

Kijk op nm.nl/insectenhotel

Insectenhotel of vlinderkast kopen?

Ga naar nm.nl/webshop en steun de natuur met je aankoop! Leden van Natuurmonumenten ontvangen korting.

TIP 6

ALS JE BODEM MAAR GOED IS!

Een gezonde bodem betekent genoeg voedsel voor de planten in je tuin en dat zorgt weer voor een tuin vol bijen en vlinders. Dat doe je zo.

1. Laat de grond zoveel mogelijk met rust. Stop met fanatiek spitten en schoppen.
2. Laat takjes en bladeren liggen. Dit is voeding voor wormen, bacteriën en schimmels.
3. Ren niet naar het tuincentrum voor de zoveelste zak aarde of compost, maar maak zelf compost. Dat is simpel. Doe je groente-, fruit- en tuinafval in een compostbak of leg het op een hoop in je tuin. Zorg dat het voornamelijk in de schaduw ligt, met hooguit een paar uur zon per dag, en zorg ervoor dat de stukken niet te groot zijn. En gebruik geen gekookt voedsel, vlees of botten. De compost houdt je bodem ook lekker vochtig. Dan hoef je in de zomer niet zoveel te sproeien.
4. Zorg dat de bodem zoveel mogelijk is begroeid.

Turfvrije potgrond

Veel kant-en-klare potgrond en tuinaarde bevatten turf, dat gewonnen wordt uit veengebieden en de natuur vernietigt. Kies daarom voor turf-vrije potgrond, tuinaarde en compost dat gelukkig op steeds meer plekken verkrijgbaar is.

Bouwtekening bij- en vlinderkast

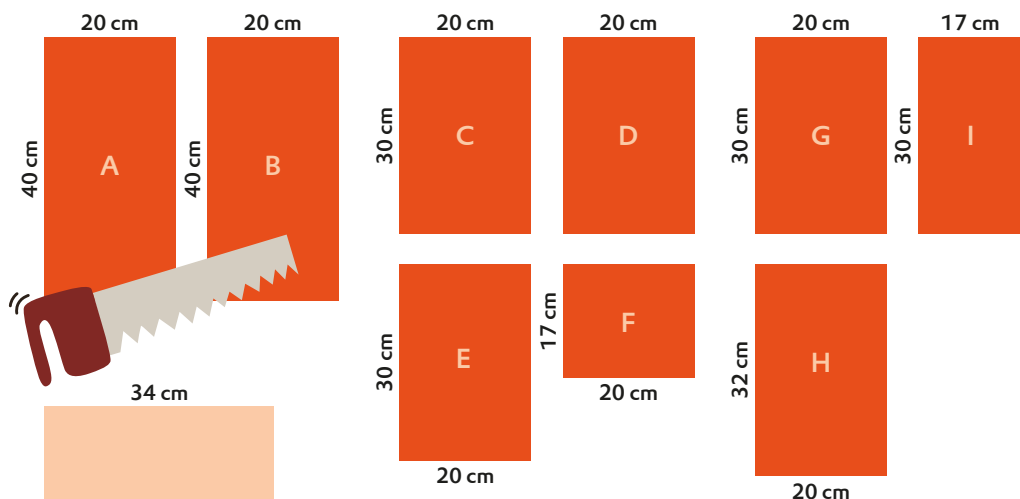
Dit heb je nodig:

- Onbehandeld hout, bijvoorbeeld Douglas, eiken of beuken. Vuren kan ook, maar dat blijft niet zo lang goed. Gebruik het liefst hout met het FSC-keurmerk. Kies voor hout van minstens 14 cm breed en minstens 1,5 cm dik. We gebruiken hier hout van 20 cm breed en 2 cm dik. Je hebt een of meer planken nodig met een totale lengte van 290 cm.
- Plaat hout van 34 cm x 60 cm, dikte 0,9 cm.
- 40 schroeven van RVS (3,5 x 40 mm).
- Kippengaas van 35 x 20 cm.
- Boormachine, schroevendraaier en hand- of decoupeerzaag.
- Schuurpapier.
- Potlood.

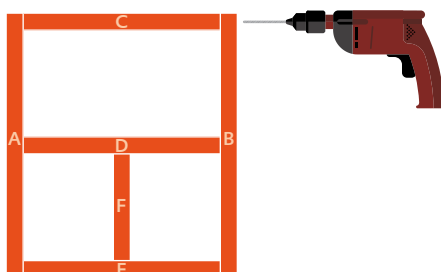
Bekijk hier de DIY video: [nm.nl/tuin/insectenhotel](https://www.nm.nl/tuin/insectenhotel)

1. Zaag het hout in de juiste maten.

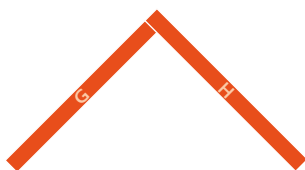
En zaag de achterplaat uit voor de achterkant van het huisje.

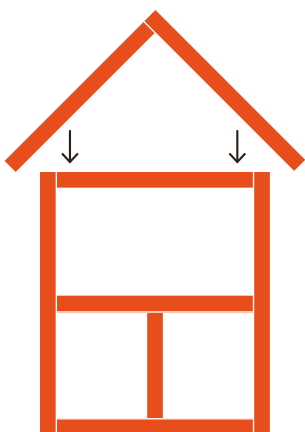
2. Zet de basis van het huisje in elkaar. Boor de schroefgaten eerst voor. Schroef daarna de planken aan elkaar vast.

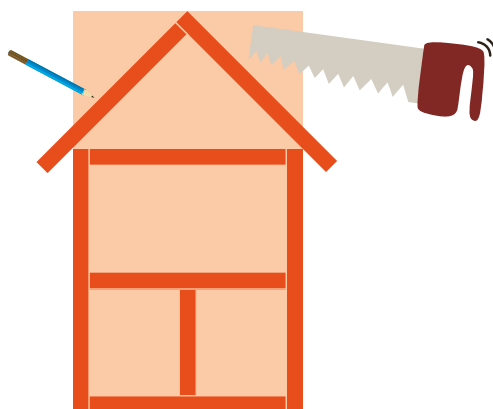
3. Zet de planken voor het dak haaks op elkaar en boor de gaten voor. Daarna schroef je de dakdelen aan elkaar vast.

4. Plaats het dak op het huisje. Boor de gaten eerst weer voor en schroef daarna het dak vast aan het onderste deel.

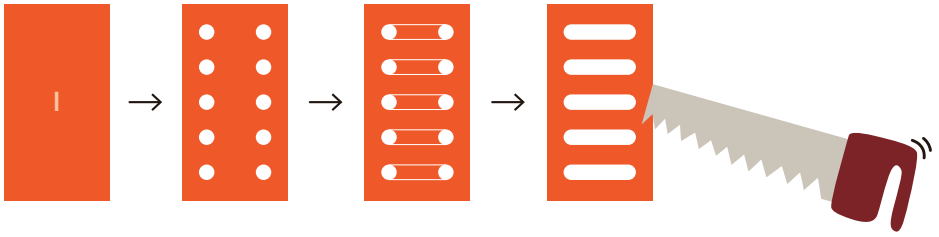

5. Leg het huisje op de plaat en teken de omtrekken van het huisje. Zaag de uitstekende stukken af. Schroef de achterkant vast aan het huisje. Schuur het huisje, zodat er geen scherpe randjes of splinters zijn.

6. Maak in plankje 'l' vijf gleuven. Je maakt een gleuf door eerst twee gaten te boren. Daarna zaag je van het ene naar het andere gat. Alles goed glad schuren, zodat vlinders hun vleugels niet beschadigen.

7. Vul het middelste vak losjes op met takjes, schors en bladeren, zodat vlinders ertussen kunnen kruipen. Maak het vak dicht met het plankje met de gleuven. Schroef het plankje vast aan het huisje.

8. Nu kun je de rest van het huisje inrichten. Vul het huisje met allerlei natuurlijke materialen waar wilde bijen (zoals metselbijen) hun nest in kunnen maken:

- Zaag holle stengels van riet, bamboe of planten uit je tuin af op 20 cm en plaats ze in het huisje. Maak het uiteinde van een stengel dicht met wat klei of leem als er geen tussenschot is. Bijen hebben voor hun nest een beginnetje nodig om op te bouwen.
- Boor in een blok hout en in wat boomstammetjes verschillende gaatjes met een diameter van 2 tot 9 mm. Boor niet helemaal door het blok heen, een kant moet dicht blijven. Schuur alle scherpe randjes weg, zodat de bijen hun vleugels niet beschadigen. Zet het blok en de boomstammetjes in de onderste vakken van het huisje. Vul de vakken op met de stengels.
- In het bovenste vak kun je dennenappels en schors doen voor andere insecten. Dek het vak af met kippengaas.

Zet de bij- en vlinderkast op een zonnige plek en uit de wind. Liefst in de buurt van bloemen. Plaats het huisje niet direct op de grond, maar op wat stenen of houtblokken. Dan gaat het huisje langer mee.

Tip 7

Vlinders welkom!

Planten die ver zijn doorgekweekt zien er met hun dubbele bloemblaadjes vaak mooi uit. Maar hun vorm gaat vaak ten koste van productie van nectar en stuifmeel. Kies voor échte vlinderplanten. Varieer in hoogte en bloemvorm. Vlinders zijn gek op paars (lavendel, ijzerhard, kruipend zenegroen, herfstaster) en roze (koninginnekruid, adderwortel, hemelsleutel, valeriana. En ook op geel (klimop, paardenbloem, grote teunisbloem). Laat het gras groeien. En doe de tuinverlichting uit! Nachtvlinders komen op het licht af en vliegen zich te pletter of raken uitgeput, waardoor ze sneller ten prooi vallen aan bijvoorbeeld een vleermuis. Tip: gebruik een lamp met een bewegingssensor.

Tip 8

Laat de boel de boel

Maak van je tuin een rommeltje. Dat is misschien even wennen, maar wel beter voor insecten. Schoffel en hark vooral in de lente niet te veel. Geef de natuur de ruimte om te groeien. Vergeet al die eilanden met zwarte aarde, zorg juist voor begroeiing. Dat biedt onderdak aan insecten. En maak een rommelhoekje met snoeihout en bladresten en geef daar brandnetels de ruimte. Vlinders leggen daarop hun eitjes.

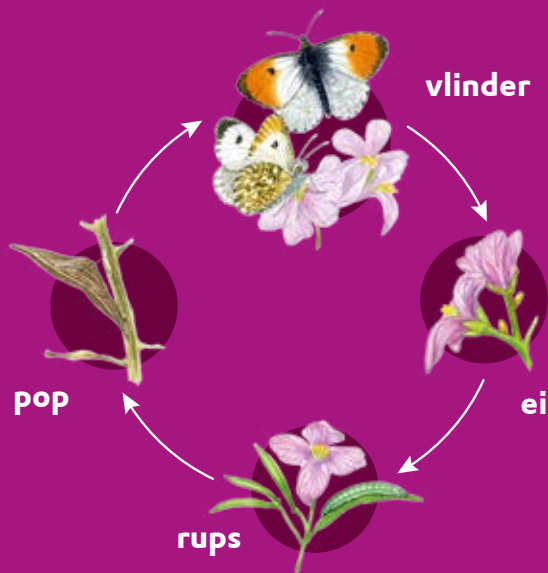
Nog meer tuintips?

Kijk op [nm.nl/tuin](https://www.nm.nl/tuin)

Leven van een vlinder

Een vlinder verandert in zijn leven meerdere keren van gedaante. Elk stadium moet hij zien te overleven in je tuin. Van het piepkleine eitje tot de volwassen vlinder die zich voortplant.

TIP 9

RUPSEN VOEREN

Denk ook aan voedsel voor rupsen! Zonder rupsen, geen vlinders. Rupsen zijn vaak best kieskeurig en houden maar van een soort plant. Zo houdt de oranjetip van pinksterbloemen en koolwitjes van kool. Brandnetels zijn favoriet bij de dagpauwoog, atalanta, kleine vos, landkaartje en gehakkeld aurelia. Zet wat brandnetels in een aparte pot. Dan kun je de brandnetels gemakkelijk verplaatsen en verspreiden ze zich niet door je tuin. Of laat er een paar staan op een plek waar je er geen last van hebt.

Tip 10

Een thuis op hoogte

Natuur op een balkon of zelfs op een dak is ook natuur. Ook hier kunnen insecten voedsel vinden en schuilen. Op een balkon op het zuiden kan het aardig heet worden. Hier een paar bloeiers die het heel goed doen in potten:

- **Verbena**, heeft purperen bloempjes, een fijn aroma en is geliefd bij bijen en vlinders.
- **Dropplant**, ruikt echt naar drop en heeft schitterende paarse bloemen. Bijen en ook vlinders zijn er gek op.
- **Goudsbloem**, deze groeit altijd en overal en dus ook op het dak. Vlinders zijn je dankbaar.
- **Vetplantjes**, kunnen goed tegen hitte en droogte. Ideaal voor op het dak. En een insectenhotel of vlinderkast ophangen is natuurlijk altijd een goed idee!

JE NIEUWE TUINGENOTEN!

Niet alleen bijen en vlinders leven in je tuin,
maar ook andere insecten vinden hier een thuis.

Gehakkelde aurelia

Overwintert tussen takken,
afgevalen bladeren en in holle bomen.
Laat zich al vanaf eind maart zien.

Atalanta

Drinkt niet alleen nectar, maar
houdt ook van rottend fruit of
zelfs het vocht uit een dood dier.

Mier

Hoe klein ook, de mier
behoort tot de succesvolste
diergroepen ter wereld.

Zweefvlieg

Lijken op bijen en wespen.
Een slimme truc om zich
gevaarlijker voor te doen
dan ze zijn.

Rosse metselbij

Niet iedere bij hoort bij
een bijenvolk. De meeste
soorten leven zelfs alleen,
bijvoorbeeld in een
insectenhotel.

Lieveheersbeestje

Graag geziene tuingenoot.
Een echte bladluisveelvrater,
vooral de larve. Die eet er
wel 600 per dag.

Dagpauwoog

Met de grote ogen op zijn
vleugels schrikt hij vogels
en andere vijanden af.

Citroenvlinder

Een van de eerste vlinders
die in het voorjaar in je tuin
rondvliegen en eitjes leggen.

Oorworm

Een echte alleseter,
die er met zijn
'tangen' gevaarlijker
uitziet dan hij is..

Aardhommel

In het vroege voorjaar
verlaat de koningin haar
overwinteringsplek en
laaft ze zich aan nectar.

Schaatsenrijder

Met hun lange poten
lopen ze moeiteloos
over het water.

Vuurwants

Met zijn felle kleuren
waarschuwt hij vogels:
"Pas op, ik ben niet lekker!"

Oranjetip

Legt haar eitjes het liefst in de bloemknoppen
van de pinksterbloem. Iedere plant biedt
genoeg voedsel voor één rups.

Langpootmug

Ziet er uit als een
grote mug, maar
steekt niet.

Kleine vos

Het mannetje verdedigt zijn territorium.
Dat is altijd een plekje met brandnetels,
het voedsel voor de rupsen.

Landkaartje

Leeft in de buurt van bomen
en struiken, is dol op
fluitenkruid en de onderkant
lijkt op een landkaart.

Blauwe glazenmaker

Altijd op jacht naar een
lekker hapje. De larven
groeien op in het water.

SAMEN MAKEN WIJ EEN THUIS VOOR INSECTEN

**WORD
LID!**

In Nederland heerst woningnood onder insecten. Buiten de natuurgebieden is er amper ruimte om te leven. Het landschap in Nederland lijkt groen, maar is verdroogd, verzuurd en strak getrokken. Met desastreuze gevolgen. Voor de natuur en voor ons mensen. Als Natuurmonumenten zetten wij alles op alles om dit te veranderen. Zo werken wij samen met boeren om het platteland tot bloei te brengen en breiden onze gebieden uit met de aankoop van grond. Om van nog meer plekken een thuis voor insecten te maken, hebben wij je hulp hard nodig.

Dus word lid, ga naar www.nm.nl/word-lid.

Foto: Ruben Smit